

8. Теремцова Н.В. Матеріали кращих виступів та доповідей на семінарі з предмету «Теорія права» студентів юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Випуск перший «Теорія права та держави» // за заг. ред. Н.В. Теремцової. – Київ. Надруковано ТОВ «Козарі»/ – К., 2011. – 132 с. .

9. Шлоер Б. Принцип адекватності в європейському та українському публічному праві / Б. Шлоер // Укр. прав. часопис. – 2003. – № 3 (8). – С. 3.

**Курсант 1-го курсу навчального
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ**

Сьомін Олександр Євгенович¹

ПОСТРАДЯНСЬКИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

У світовій та вітчизняній науковій і публіцистичній літературі останніх років затвердився термін "пострадянський простір". Це не просто зручний і політично нейтральний термін для позначення території колишнього СРСР і всіх явищ та процесів, які тут відбуваються. Пострадянський простір — насамперед особлива соціальна і політична реальність, суперечлива цілісність котрої зумовлена і спільністю (часто багатовіковою) попереднього розвитку народів, що її становлять, і особливо спільністю радянського соціалістичного етапу їхньої історії. Радянського Союзу як єдиної держави більше немає. Однак становлення нових держав відбувається протягом років і навіть десятиріч. І доки триватиме цей процес, попри всі зміни, що сталися і ще стануться в його колишніх частинах, спільна історична спадщина, спільність соціально-економічних умов і проблем протягом досить тривалого часу залишатимуться факторами, які серйозно впливатимуть на всі явища і процеси у цій частині світу.

Становлення і розвиток усіх пострадянських нових незалежних держав, незважаючи на певні особливості кожної з них, мали спільні, характерні для всіх молодих держав, риси.

Насамперед, це формування державних органів управління і владних структур, обрання парламенту, прийняття Конституції країни, визначення зовнішньої політики і входження до складу світового співтовариства, здійснення соціальних і економічних перетворень, запровадження власної валюти, створення національних збройних сил та ін.

Слід звернути особливу увагу на те, що практично всі держави у перші роки незалежності опинилися у складній економічній кризі, пов'язаній з розвалом колишньої єдиної союзної економіки, розривом налагоджених виробничих зв'язків, руйнуванням раніше здійснюваних поставок сировини і матеріалів, збуту виробленої продукції. [1]

В кінці 80-х – початку 90-х років ХХ ст. почалося будівництво нової української держави. Саме в цей період утворилася мережа громадсько-політичних організацій, товариств, клубів, що забезпечували поступ країни від тоталітарної однопартійності до демократії. Їх увінчало створення у 1989 р. Народного Руху України (132) — наймасовішої і найвпливовішої громадсько-політичної організації, що зіграла значну роль у боротьбі за незалежну Українську державу та в її подальшій демократизації.

Утвердженню демократії має передувати формування держави, легітимність якої не ставиться під сумнів її громадянами. Важливим чинником є також формування нації, яка надає державному утворенню ознак цілісності й достатньої для демократичного функціонування єдності, а громадянам — почуття відповідальності за свою державу та той політичний лад, який у ній утверджується.

Стрижнем державотворчого процесу протягом першої половини 90-х років ХХ ст. був конституційний процес, що мав забезпечити утвердження стійкої системи державної влади, національної правової системи, законності й правопорядку.

¹ Науковий керівник: Харченко Н.П.

Розгортання конституційного процесу ускладнювалось сповільненим виробленням науково обґрунтованої моделі майбутнього суспільно-політичного устрою, протистоянням гілок влади та непримиренною боротьбою навколо питань законодавства різних політичних сил (статус Республіки Крим, державна мова, державна символіка, приватна власність, розподіл владних повноважень та ін). Узгоджувальним комісіям усе ж вдалося дійти згоди і 28 червня 1996 р. Конституція була прийнята.

Основний Закон проголосив Україну демократичною, соціальною, правовою державою. Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека були визначені найвищими цінностями.[2]

Відмінності у темпах перетворень, а отже, і в тривалості основних етапів пострадянської трансформації в окремих країнах обумовлені ступенем підготовленості суспільства до політичних, економічних та ідеологічних змін. Зокрема, слід брати до уваги тривалість пострадянського режиму та ступінь ліквідації усіх проявів приватної власності, фінансово-економічне становище країни, доступність ресурсів, характер стосунків із міжнародним співтовариством, рівень політичного та економічного лібералізму, гостроту і складність додаткових проблем, які доводиться вирішувати в період трансформації.

Проте, на кожному етапі трансформації пострадянська держава має виконувати певні функції задля подолання кризових явищ та досягнення бажаного результату. Узагальнюючи вказане, пострадянську державу можна визначити як державу, яка характеризується особливим станом життєдіяльності суспільства, що знаходиться у пошуку альтернатив розвитку та здійснює перехід від тоталітарного соціалізму до становлення структур громадянського суспільства з метою формування правової держави.

В цьому напрямі особливої актуальності набуває правовий аспект здійснення пострадянської трансформації. Адже усі визначені теоретичні характеристики не мають своєї сили та дієвості без правової реалізації та нормативного закріплення вихідних положень на рівні держави.[3]

Наголошуючи на тому, що основним компонентом пострадянського періоду є перехідність від тоталітарного соціалізму до демократії (це стосується і суспільства, і держави), вважаємо доречним наголошувати на аналогічному переході і в аспекті правової модернізації, адже здійснення будь-яких перетворень у країні обов'язково супроводжується правовим визнанням та закріпленням у відповідних нормативно-правових актах.

При здійсненні становлення України як незалежної, самостійної держави, в першу чергу мало встановлюватися нове, самостійне і незалежне українське право. Проте, для цього аспекту став характерним також вплив залишків тоталітарного соціалізму в напрямі надання на державному рівні пріоритету певним політичним гравцям, що зумовлює й досі боротьбу гілок влади, суперечність у здійсненні ними наданих повноважень. До того ж, на час набуття Україною незалежності, саме на право мала покладатися визначна роль у закріпленні вихідних положень трансформації. В той же час доводиться констатувати, що повноваження щодо становлення українського законодавства були надані все тим же політичним діячам, які займали лідируючі позиції за часів існування СРСР, а тому, в силу сформованої тоталітарної ідеології, вони не могли визначитися у пріоритетах демократичної трансформації, мали високу недовіру до будь-якої політичної свободи та багатопартійності, низьку правову культуру та правосвідомість. Крім того, на той час не існувало чіткої концепції політичного, економічного розвитку, що спричинило зрештою нежиттєздатність правової бази, її стихійність та динамічність [4].

На сьогодні ця проблема неузгодженості, колізій у законодавстві залишається актуальною, проте не можна не відзначити і позитивних зрушень у здійсненні

правового будівництва. Адже багато виголошених на рівні законів, указів, розпоряджень положення відображають нині ті вихідні ідеї, які ставилися на меті трансформації – становлення демократії.

Тож пострадянське право ми можемо визначити як систему загальнообов'язкових, формально визначених, встановлених чи санкціонованих державою правил поведінки, що характеризуються високим ступенем динаміки, впливом соціалістичної ідеології і мають на меті регламентацію взаємовідносин громадян та діяльності механізму пострадянської держави у напрямі закріплення демократичної спрямованості державного будівництва [5].

Підсумовуючи усе вищезазначене, ми зробили спробу дати визначення пострадянському етапу розвитку держави та права в Україні. Отже, пострадянський період – це перехідний історичний етап розвитку держави та права, для якого характерними є зміни і реформування усіх сфер життя людей з метою подолання конфронтації між гілками влади, позбавлення відчуженості громадян від влади, створення належних умов існування людей, налагодження внутрішніх і зовнішніх зв'язків, подолання економічної, політичної кризи, зміцнення довіри громадян до влади, підвищення духовності, рівня правової культури, професіоналізму державних службовців, запровадження дієвих механізмів контролю за законністю, що забезпечить становлення і функціонування демократичного режиму в країні.

Список використаних джерел

1. Скрипник О.В. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. – К., 2004. – 672 с.
2. Савельєв В. Ф. Концепція прав людини в теорії правової держави // Громадянське суспільство і правова держава. Збірник наукових праць. – К., 1997. – с. 45-51.
3. Рябов С.Г. Політологічна теорія держави. – К.: Тандем, 1996. – 240 с.
4. Римаренко Ю. І. Національний розвій України. – К., 1995. – 269 с.
5. Футей Б. Становлення правової держави: Україна 1991 – 2001pp. -К., 2001. – 287 с.

Курсант 103 групи Навчально-наукового інституту №3 Національної академії внутрішніх справ

Тараненко Валерія Олександрівна¹

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК СУЧАСНИЙ РІЗНОВИД ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО РЕЖИМУ

Зміна структури соціального простору, мінімізація впливу географічного чинника на суспільні відносини засновані, в тому числі й на інформаційно-комунікативних технологіях. Технологічні можливості, на яких ґрунтується формування інформаційного суспільства, багато в чому змінюють характер політичної комунікації. Інтернет забезпечує неможливий раніше доступ до інформації й розширює можливості політичної активності. Без інформаційного супроводу функціонування сучасних демократичних інститутів може бути ускладнене, а забезпечення рівного доступу до мереж, навпаки, може сприяти закріпленню демократичних стандартів. Традиційне розуміння демократії стає непридатним до суспільств, які існують і функціонують у світі глобальних постіндустріальних комунікацій на базі інформаційних технологій.

Мова йде про появу такого феномена як «електронна демократія», під якою розуміється відкритість публічної влади, підвищення ефективності політичного керування й активне залучення громадян до прийняття політичних рішень на основі

¹ Науковий керівник: Кривицький Ю.В.